

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
В.ЗЕЛЕНСЬКОМУ

ГОЛОВІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Д.РАЗУМКОВУ

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРУ УКРАЇНИ
Д.ШМИГАЛЮ

Шановні панове!

Спільний представницький орган сторони роботодавців на національному рівні та Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні користуючись нагодою засвідчують глибоку повагу та звертаються з наступним.

На даний час на розгляд до Верховної Ради України внесено два законопроекти стосовно запровадження II накопичувального рівня загальнообов'язкового пенсійного забезпечення, а саме: №2683 від 27.12.2019 року «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» (ініційований н.д. Третьяковою Г.М. та іншими) та №4408 від 20.11.2020 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо накопичувальної професійної пенсійної системи» (ініційований Кабінетом Міністрів України).

Проектом №2683 пропонується запровадити механізм накопичення внесків на пенсійне забезпечення працівників у системі недержавних пенсійних фондів або портфелів Пенсійного казначейства, управління якими здійснюватиметься компаніями з управління активами, для всіх категорій зайнятих осіб незалежно від віку. Мінімально обов'язковий розмір внеску пропонується визначити на рівні 3% (1% сплачується працівником та 2% роботодавцем) від заробітної плати працівника. Одночасно проектом пропонується замінити закріплений законодавством механізм ліцензування операторів II рівня пенсійного забезпечення на авторизацію таких суб'єктів, що потенційно призведе до появи на ринку значної кількості нових установ. Законопроектом передбачається розпочати запуск II рівня пенсійного забезпечення з 01 січня 2021 року.

Проект №4408, розроблений Кабінетом Міністрів України, фактично є доповненням проекту, ініційованого народними депутатами, і пропонує розпочати запуск II рівня накопичувального пенсійного забезпечення з професійних пенсійних програм. Так, документом передбачається відрахування пенсійних внесків за працівників, які працюють на роботах з особливо шкідливими та особливо важкими умовами праці (Список №1) у розмірі 15% від нарахованої зарплати додатково до єдиного внеску, а також за працівників, що працюють на роботах із важкими та шкідливими умовами (Список №2) - у розмірі 7%. Кошти, отримані за працівників віком понад 35 років, планується продовжувати спрямовувати до солідарної пенсійної системи, молодших працівників – до системи авторизованих недержавних пенсійних фондів.

Проектом визначено, що вибір пенсійного фонду працівники зобов'язані розпочати вже з 01 квітня 2021 року, а з 01 липня 2021 року розпочнеться відрахування внесків (для працівників, що не визначились із вибором фонду – відповідно до автоматичного розподілу). Окрім того, проектом пропонується запровадити пенсійну програму №3, відповідно до якої перелік робіт і професій учасників загальнообов'язкової пенсійної накопичувальної системи визначатиметься у колективному договорі чи колективній угоді із встановленням рівня відрахувань у, щонайменше, 3% від фонду оплати праці.

Як зазначається у пояснювальних записках до законопроектів, головною метою їх розробки є подолання проблем та недоліків функціонування чинної солідарної пенсійної системи, які здебільшого спричинені складним економічним становищем, негативними демографічними та міграційними процесами, високим рівнем «тінізації» економіки.

В цілому погоджуючись із необхідністю подолання існуючого дефіциту солідарної пенсійної системи, відзначаючи, що, виключно за умови її стабілізації, запровадження II загальнообов'язкового накопичувального рівня пенсійного забезпечення в умовах стабільного розвитку економіки сприятиме поліпшенню рівня соціального захисту пенсіонерів, необхідно зауважити наступне.

Протягом тривалого часу, внаслідок впливу значної кількості негативних зовнішніх та внутрішніх чинників, економіка України перебуває у складному становищі. Впродовж останнього року кризові процеси посилились через вплив глобальної пандемії COVID-19. Як наслідок, вже вдруге за останні 7 років країна переживає скорочення обсягів ВВП, вкотре біля 1/3 Державного бюджету спрямовується на обслуговування фінансових запозичень, рівень інвестицій в розвиток економіки залишається на надзвичайно низькому рівні. В цих умовах можливості для ефективного інвестування пенсійних накопичень є вкрай обмеженими, а досягнення перевищення результатом інвестування рівня інфляції – більш ніж сумнівним. Лише протягом поточного 2020 року національна валюта по відношенню до долара США знецінилась на понад 20% на фоні доходності за облігаціями державного запозичення та депозитними програмами ключових банків біля 10%. Жоден з проектів не передбачає дієвих механізмів спрямування пенсійних накопичень у розвиток реального сектору, стратегічну інфраструктуру або інші напрямки, які б мали забезпечити позитивний мультиплікативний ефект на всю економіку, що дозволило б забезпечити високі темпи зростання накопичень. Відповідно, одним з ключових недоліків запропонованих законодавчих змін є відсутність на поточному етапі макроекономічних передумов для запровадження накопичувальної системи. На додачу, у запропонованих проектах також відсутні механізми гарантування збереження вартості пенсійних накопичень в умовах інфляції, наприклад, через систему гарантування внесків або створення резервного фонду.

Іншим суттєвим недоліком є відсутність у законодавчих пропозиціях механізмів захисту пенсійних коштів від недобросовісних або шахрайських дій з боку суб'єктів недержавної системи пенсійного забезпечення. Так, наприклад, проектами передбачено, що, у разі негативної динаміки діяльності накопичувального фонду і втрати ним авторизації, внески будуть переводитись до іншого фонду. Проте, незрозумілим залишається, за рахунок чого буде відновлена

первинна вартість активів, або чому стабільний пенсійний фонд має взяти на баланс знецінені у наслідок, наприклад, шахрайства пенсійні накопичення. Ці, а також значна кількість інших технічних питань та невідповідностей у законопроектах змушує констатувати, що запропоновані моделі не гарантують збереження пенсій до періоду їх виплат.

Іншою суттєвою проблемою запропонованих проектів є те, що запропонований обсяг відрахувань, з одного боку, недостатній для акумулювання суттєвих накопичень (наприклад, за професійними пенсійними програмами підхід передбачає рівень пенсійного захисту майже вдвічі нижчий за поточний), а з іншого, запропоновані підвищення ставок ЄСВ без запровадження відповідних компенсаторів в умовах поточної кризи стануть суттєвим тягарем для бізнесу і стримуватимуть зростання фонду оплати праці і інших соціальних видатків. Нажаль, не дивлячись на неодноразові заяви керівництва Уряду, що під час запровадження II рівня пенсійного забезпечення будуть запроваджені компенсатори у вигляді, наприклад, пониження ставки податку на доходи працівників (зокрема, до 2016 р. ставка ПДФО діяла на рівні 15%) та зниження ставки єдиного внеску для роботодавців, запропоновані законодавчі зміни подібних норм не містять. Тобто, негарантоване покращення становища майбутніх пенсіонерів неодмінно знизить рівень соціального захисту сьогоденних працівників.

Окремо необхідно наголосити на тому, що запровадження законодавчих змін вже з наступного року, вочевидь, не дозволить якісно підготувати необхідну для функціонування загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення інфраструктуру та забезпечити спрямування пенсійних коштів до недержавних пенсійних операторів належної якості. Іншим очевидним недоліком швидкого запровадження системи стане необізнаність про особливості її функціонування громадян, що може спровокувати появу на ринку пенсійних накопичень значної кількості недобросовісних гравців, і як наслідок, дискредитувати на тривалий період саму ідею запровадження II рівня пенсійного забезпечення.

Варто зазначити, що під час експертного обговорення згаданих законопроектів їх розробниками також визнається наявність вищевказаних проблем та недоліків, проте, на даний час будь-яких пропозицій з їх усунення не внесено. Окремо слід зауважити, що свої застереження щодо швидкого та непідготовленого запровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення неодноразово висловлювали міжнародні партнери України, зокрема, Міжнародна організація праці, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та USAID, а аналіз світового досвіду запровадження цього механізму свідчить про його комплексність та складність запровадження, оскільки значна кількість країн з економікою, що розвивається, через певний час після запровадження II рівня пенсійного забезпечення вимушені були від нього відмовитись.

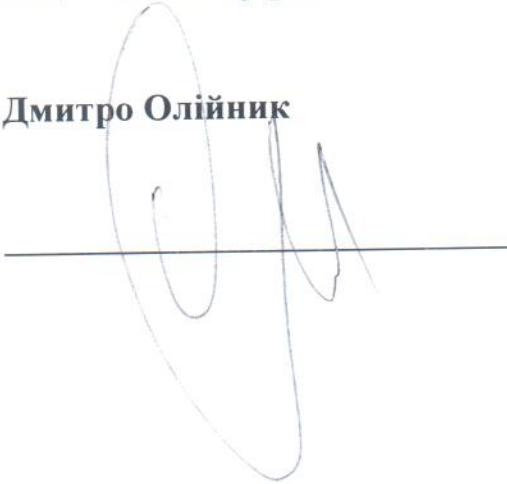
З огляду на викладене вище, Спільний представницький орган сторони роботодавців на національному рівні та Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні вважають, що законопроекти №2683 від 27.12.2019 року «Про

загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» (ініційований н.д. Третьяковою Г.М. та іншими) та №4408 від 20.11.2020 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо накопичувальної професійної пенсійної системи» (ініційований Кабінетом Міністрів України) потребують суттєвого доопрацювання, зокрема, із залученням експертизи провідних світових фахівців, які на практиці брали участь у впровадженні II рівня пенсійного забезпечення в інших країнах світу. Звертаємось з проханням утриматись від їх подальшого просування у Верховній Раді України до усунення перелічених вище недоліків та зауважень, а також передбачити необхідні компенсатори та перехідний період для запровадження однієї з найбільш соціально чутливих реформ у державі. Одночасно закликаємо приділити увагу заходам із стабілізації солідарної системи пенсійного забезпечення, зокрема, шляхом «детінізації» економіки, збереженню та створенню робочих місць у реальному секторі економіки, що, у свою чергу, створить необхідні передумови для підвищення рівня соціального, у тому числі пенсійного, забезпечення населення.

З повагою

**Голова
Спільного представницького
органу сторони роботодавців на
національному рівні**

Дмитро Олійник

**Голова
Спільного представницького органу
репрезентативних всеукраїнських
об'єднань профспілок на
національному рівні**

Григорій Осовий

